

Dr. Miroslav Žugaj
Dr. Milorad Bojanić
Fakultet organizacije i informatike
Varaždin

UDK: 002
Znanstveni rad

Mr. Tomislav Kosić
"Hrvatska tiskara" Zagreb

ANALIZA NASLOVA MAGISTARSKIH RADOVA IZ PODRUČJA INFORMACIJSKIH ZNANOSTI

Naslovi magistarskih radova mogu predstavljati problem koji se može i treba analizirati s više motrišta. Duljina naslova jedan je od aspekata s kojeg se pristupa analizi naslova. Ovaj rad sadrži jednu takvu analizu u kojoj je obuhvaćen 301 naslov magistarskih radova iz područja informacijskih znanosti.

Naslov; duljina; analiza; statistika; ekonometrija.

I.

Svako pisano djelo, kao što je roman, novela, esej, novinski članak, stručni rad, znanstveni rad i dr., mora imati naslov. Zato njega nalazimo u knjigama, časopisima, projektima, elaboratima, raspravama, kritikama, polemikama, prikazima, recenzijama, referatima, tezama i sl. Upravo iz navedenih razloga uloga naslova vrlo je značajna i treba je razlikovati od djela do djela. Tako se npr. naslov u štampi, radiju i televiziji razlikuje od naslova časopisnih članaka, novela ili stručnih i znanstvenih članaka. Funkcija naslova u štampi, na radiju i televiziji je da informira i ukaže na temu i sadržaj napisanog, da vrednuje, zauzme sud i ocijeni predmet informacije, te da doprinese grafičkom izgledu lista pomoću veličine i oblika slova i preloma.¹ Za ralik u od ovih naslova, naslovi književnih djela imaju i druge funkcije koje u velikoj mjeri ovise o tržištu, odnosno o

1 ... Leksikon novinarstva, str. 176.

čitalačkoj publici kojoj su ta djela namijenjena. Naslovi znanstvenih i stručnih radova trebaju prvenstveno ukazivati na temu, odnosno naslov reproducira temu.

Naslov čini skup elemenata koji karakteriziraju djelo u pogledu njegovog sadržaja. On je riječ ili rečenica koja se nalazi na početku, prvoj odnosno naslovnoj stranici djela, te tako određuje ili označava njegov sadržaj. Naslovom autor artikulira svoju sintetsku snagu, njime on najsžetije prezentira svoj pisani rad. On je "najočividniji i najčitaniji dio" pisanog rada.² Naslov je u biti "ogledalo ili izlog" djela, on daje osnovne informacije o tome da li djelo čitati ili ne, i da li je ono iz kruga čitateljeva interesa i potreba.

Elementi naslova su riječi. To su imenice, pridjevi, zamjenice, brojevi, glagoli, prilozi, prijedlozi i veznici. Njihova međusobna povezanost, vrsta i broj čini naslov pisanog rada konzistentnim, razumljivim, nedvosmislenim i prihvatljivim s obzirom na temu koja je predmet obrade.

Tema je u najužem smislu riječi predmet naslova. U odnosu na temu, naslov odražava organski dio problema, ali u isto vrijeme sužava, fiksira problematiku, redovito upućuje na temu i izravno je najsžetije izražava.³

Zadaća je naslova da na jednostavan i pristupačan način izrazi sadržaj teme, pri čemu je ne smije "slijepo" kopirati. Upravo iz tih razloga nastaje, prilikom pisanja nekog djela, problem odabira sadržajnog i valjanog naslova. Ovaj problem posebno se potencira u slučajevima kada se radi o znanstvenim i stručnim djelima. Kod ovih radova naslovi ne smiju biti pretenciozni, a niti hvalisavi. Generalno uzevši, kako to B. P. Vajnberg kaže: "Naslov djela je haljina, prema kojoj se to djelo dočekuje. Prema haljini se dočekuje, prema pameti ispraćuje." Pamet je u ovom slučaju, prirodno, samo sadržaj djela.⁴

Davanje prikladnog naslova nekom djelu ne predstavlja nimalo lagan posao. Kada se daje naslov, mora se voditi briga o njegovoj konciznosti, preciznosti, izražajnosti. On treba, kako je to već naznačeno, da u preciznom i sažetom obliku "...odražava i izražava što adekvatnije i potpunije sadržinu i predmet djela."⁵ Smatra se da valja izbjegavati razvučene, neodređene i banalne naslove. Često se, da bi se izbjegli predugi naslovi, koristi uz naslov i podnaslov. Nedvojbeno je da određivanje naslova, u mnogim slučajevima, prolazi niz preobrazbi i oblika kako bi se došlo do njegovog konačnog oblika. Za naslov se, na koncu, uzima ona varijanta koju se smatra najprikladnijom i najpresivnijom. Iz ovih razloga ponekad se naslov određuje na završetku pisanja rada. U tijeku izrade rada u takvim slučajevima koristi se radni naslov.

2 Silobrić, V.: Znanstveno djelo, str. 29.

3 Salitrežić, T., Žugaj, M.: Uvod u znanstvenoistraživački rad, str. 277.

4 Rajnberg, S. A.: Metodika i tehnika naučnog rada, str. 88-89.

5 Šamić, M.: Kako nastaje naučno djelo, str. 76.

II.

Naslovi se mogu podijeliti u zavisnosti o vrsti rada (djela ili teme) i prema mjestu na kojem se on nalazi u djelu. Prema vrsti rada, djela ili teme razlikuju se naslovi beletrističkih (umjetničkih) djela, znanstvenih i stručnih radova, publicističkih radova, poslovnih radova i radova priznanja. Po mjestu na kojem se naslov u radu nalazi on je ili glavni ili sporedni. Svako djelo ima jedan glavni naslov, a može imati više sporednih naslova. Među sporedne naslove ubrajaju se: naslov na koricama, hrptu, omotu, nad tekstom, prednji i unutarnji naslov, tekući ili živi naslov, uporedni naslov, skupni naslov i podnaslov.⁶

Poseban interes, s motrišta ovog rada, ima podjela s obzirom na vrstu djela, i to ona koja govori o radovima priznanja. U radove priznanja prvenstveno se ubraja magistarski rad, doktorska dizertacija i habilitacijski rad. No, u ovu skupinu pripadaju još i radovi koji u pravilu nemaju izgled knjige, kao što su seminarski rad, diplomski rad i kritički prikaz.⁷

Za magistarski rad može se reći da predstavlja obradu određene teme na originalan način uz primjenu znanstvenih metoda i postupaka. U Zakonu o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti Republike Hrvatske iz 1986. godine navodi se da u magistarskom radu kandidat samostalno obrađuje, uz pomoć mentora, zadanu temu iz onog znanstvenog područja i znanstvene discipline u kojoj se znanstveno osposobljava. Kandidat je dužan da odgovarajućom znanstvenom metodom u radu sustavno izloži rezultate svog znanstvenog istraživanja.⁸ Magistarskim radom kandidat dokazuje sposobnost za znanstvenoistraživački rad, a izrađuje ga u završnoj fazi postdiplomskog studija.

III.

Smatra se da naslov treba biti kratak, ali ne prekratak, no, ne smije biti ni predug. Za naslove radova priznanja valja kazati da moraju biti specifični, informativni i što sadržajniji. Konciznost, preciznost i izrazitost odlika su dobro dimenzioniranog naslova. Naslovi koji mogu čitaoca dovesti na stranputicu i u obmanu, obično su razvučeni, neodređeni i banalni.⁹

6 Milovanović, M.: Pisanje, urdivanje i štampanje, str. 122-123.

7 Žugaj, M.: Osnove znanstvenog i stručnog rada, str. 340.

8 : Zakon o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, čl. 78.

9 Šamić, M.: Kako nastaje naučno djelo, str. 76.

Kako bi se izbjegli predugi naslovi, koriste se podnaslovi, odnosno dugi naslovi se "prelome", i to tako da se, u pravilu, u zagradu stave pobliza objašnjenja. Tako podnaslov postaje pomoćno sredstvo za preciziranje teme.

Treba izbjegavati i prekratke naslove. Oni izražavaju predmet istraživanja previše uopćeno i kao takvi nisu prikladni za magistarske radove i doktorske disertacije. U naslovu ne smiju se upotrebljavati skraćenice, formule, zaštićeni nazivi, a ni žargon.

Određujući formulaciju naslova i njegovu duljinu autor pokazuje svoju spretnost i upućenost u temu. O djelu ne valja uvijek suditi na osnovi naslova. Prilikom formulacije naslova treba ipak voditi brigu o temi, ali će se njezin sadržaj spoznati tek cjelovitim proučavanjem djela. Ne postoji autorsko pravo na naslove. U interesu je svakoga autora da izbjegava plagiranje, falsificiranje i ponavljanje naslova. "Ako netko ne može da izmisli novi originalni naslov, taj će još manje moći da da novu sadržinu."¹⁰

IV.

Istraživanje duljine naslova magistarskih radova, izvedeno za potrebe ovog rada, temeljno je na stručnom radu B. Podunavac-Škvorc pod naslovom "Bibliografija magistarskih radova iz područja bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti obranjenih na Sveučilištu u Zagrebu: 1966-1981." Rad je objavljen u časopisu *Informatologia Yugoslavica* 13 (1-4) 21-54 (1981). Ova Bibliografija obuhvaća razdoblje od 1966-1981. godine i sadrži ukupno 301 jedinicu na jeziku originala i engleskom. Kao originalni jezici javljaju se: hrvatski ili srpski jezik (187 jedinica), srpskohrvatski (103 jedinice), slovenski (7 jedinica), makedonski (2 jedinice) i engleski jezik (2 jedinice). Naziv pojedinog jezika uzet je iz spomenute Bibliografije. Iz nje je i vidljivo da obje jedinice na engleskom jeziku (jeziku originala) imaju preveden naslov i sažetak na hrvatski ili srpski jezik.

Istraživanje je izvedeno s ciljem da se analizira duljina naslova magistarskih radova s današnjeg područja informacijskih znanosti. Prilikom analize nije se ulazilo u smislenost, konciznost, preciznost i izrazitost naslova. Naslov magistarskog rada određuje se na osnovi ideje i prijedloga kandidata, korekcija, sugestija i suglasnosti mentora. Konačan naslov određuje, odobrava, i potvrđuje Znanstveno-nastavno vijeće postdiplomskog studija, odnosno Znanstveno-nastavno vijeće fakultata na kojem se izrađuje i brani magistarski rad. U ovom slučaju, riječ je bila o interfakultetskom studiju Sveučilišta u Zagrebu. Radovi nisu čitani niti na bilo koji drugi način analizirani, već

10 Sarić, M.: Opšti principi naučnog rada, str. 50.

samo s gledišta broja riječi u naslovu. Isto tako, nije se izvela analiza upotrijebljenih riječi, tj. elemenata naslova, što u svakom slučaju može za neko drugo istraživanje predstavljati interesantnu temu.

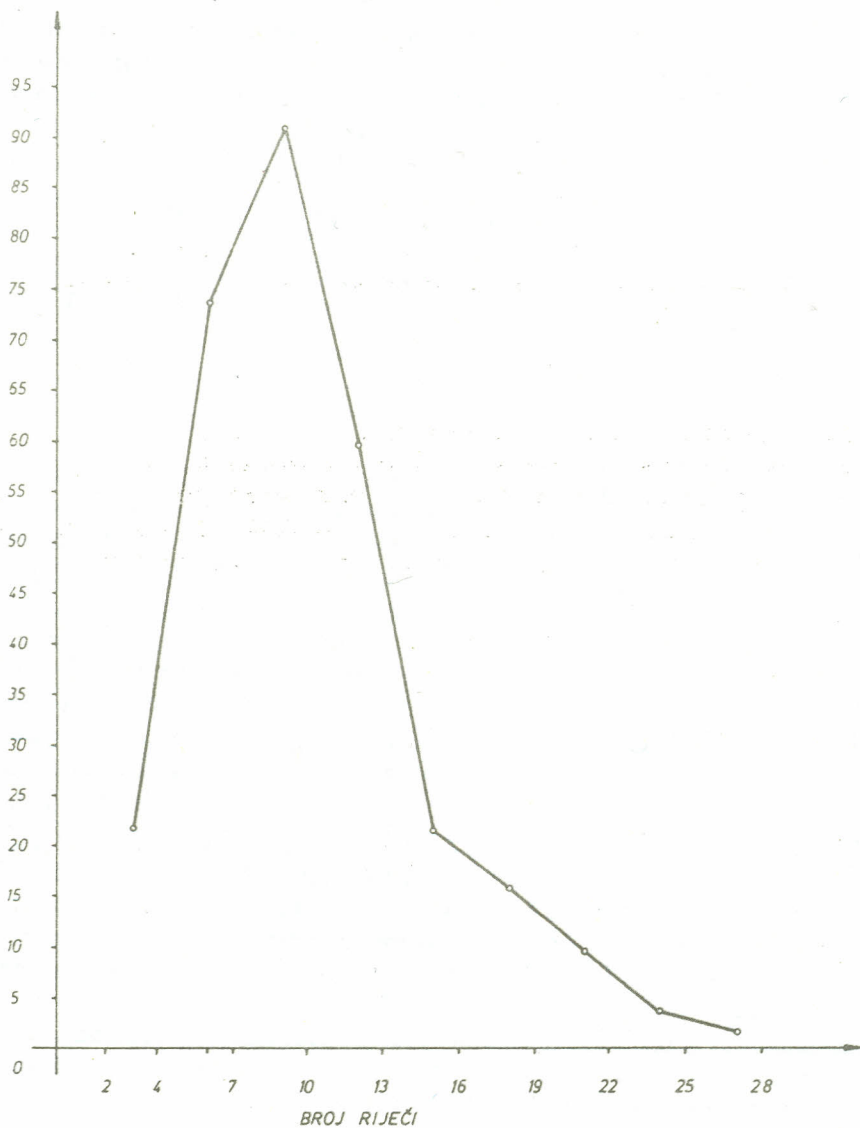
Rezultati istraživanja u pogledu duljine naslova magistarskih radova dati su u slijedećoj tablici i grafikonu. Uz apsolutne frekvencije date su i relativne frekvencije (u postotku), te kumulativni nizovi po apsolutnim i relativnim frekvencijama. Grupiranje naslova magistarskih radova izvedeno je u razrede jednakih veličina ($i=3$).

Naslovi magistarskih radova prema broju riječi od 1966. do 1981. godine

Broj riječi u naslovu rada	Broj naslova f_i	Postotak f_r	Kumulativni niz			
			"manje od"		"više od"	
			k_{fi}	k_{fr}	k_{fi}	k_{fr}
1	2	3	4	5	6	7
2-4	22	7,31	22	7,31	301	100,00
5-7	74	24,58	96	31,89	279	92,69
8-10	91	30,23	187	62,12	205	68,11
11-13	60	19,93	247	82,05	114	37,88
14-16	22	7,31	269	89,36	54	17,95
17-19	16	5,33	285	94,69	32	10,64
20-22	10	3,32	295	98,01	16	5,31
23-25	4	1,33	299	99,34	6	1,99
26-28	2	0,66	301	100,00	2	0,66
Ukupno:	301	100,00				

Napomena: - k_{fi} = kumulativna apsolutna frekvencija
 - k_{fr} = kumulativna relativna frekvencija

BROJ NASLOVA

NASLOVI MAGISTARSKIH RADOVA PREMA BROJU RIJEČI

Pogled na tabelu i grafikon upućuje na konstataciju da najveći broj naslova magistarskih radova, njih 91 ili 30,23%, ima između 8 i 10 riječi. Značajan je i broj naslova s 5-7 riječi, odnosno 11-13 riječi. Između 5 i 13 riječi ima, prema tome, 225 naslova, što čini 74,74% od ukupnog broja naslova. Vrijedno je zapaziti da 82,05% naslova ima 13 ili manje riječi (kol. 5), odnosno da svega 17,95% naslova ima 14 ili više riječi (kol. 7).

Detaljna statistička analiza broja naslova prema broju riječi pokazuje da je prosječno upotrijebljen broj riječi 10 ($\bar{x}=10,06$) uz standardnu devijaciju 5 ($\sigma=4,73$) i koeficijent varijacije 47,05% ($V=47,05$). Očito je da se radi o distribuciji koja ima značajnu varijaciju, što upućuje na činjenicu da postoje velike razlike u broju riječi kod analiziranih naslova. Na osnovi medijalne vrijednosti ($M=9,80$) može se reći da 50% naslova ima manje od 9 riječi, dok 50% naslova ima više od 9 riječi. Ne isključuje se mogućnost da neki od naslova ima više od 9 riječi.¹¹ Modalna vrijednost pokazuje da je najveći broj naslova s 9 riječi ($M_0=9,06$). Na osnovu kvartilnih vrijednosti treba kazati da 50% naslova ima od 7-13 riječi ($Q_1=7,61$; $Q_3=12,94$; $IQ=5,78$; $V_Q=0,2876$). Isto tako kvartilne vrijednosti pokazuju slijedeće: 25% naslova ima između dvije i sedam riječi, 25% naslova između sedam i deset riječi, 25% naslova između 10 i 13 riječi, a 25% radova sadrži između 13 i 28 riječi.

Statistička analiza pokazuje nadalje da se radi o distribuciji naslova koja je pozitivno asimetrična ($\alpha_3=1,0053$) i ima šiljasti vrh ($\alpha_4=4,0609$). Ove dvije izračunate karakteristike, a na što upućuje i grafikon, ukazuju na određenu grupoidnost naslova prema broju riječi, ali i statistički značajnu asimetriju. Očito je da određeni manji broj naslova ima, moglo bi se slobodno reći, i pretjerano velik broj riječi (raspon varijacije $R=26$ riječi).

V.

Za distribuciju naslova prema broju riječi moguće je izvesti i ekonometrijsku analizu pomoću Lorenzove krivulje, te tako doći do indeksa koncentracije i točke maksimalne nejednakosti. Provedena analiza pokazuje da se postotak od ukupnog broja naslova magistarskih radova, može računati izglađenom Lorenzovom krivuljom oblika:

$$\hat{Y}_i = 0,6370 x_i^2 + 0,3284 x_i + 0,0058$$

¹¹ Točnim brojenjem ustanovljeno je da se radi o 24 naslova.

Na temelju ove Lorenzove krivulje, korištenjem parametara "a", "b" i "c", te odgovarajuće formule,¹² dolazi se do indeksa koncentracije $K=0,235$. Ovaj indeks ukazuje da distribuciju naslova prema broju riječi karakterizira slaba koncentracija. Maksimum relativne nejednakosti ova distribucija postiže u točki (0,53; 0,36), tj. u točki maksimalne nejednakosti. Ovo drugim riječima znači da 53% naslova nosi 36% ukupnog broja riječi, korištenih u 301 magistarskom radu. Proračun pokazuje da 301 naslov (magistarski rad) ima korišteno ukupno 3027 riječi. Nadalje, na osnovi točke maksimalne nejednakosti, slijedi da 160 naslova ima korišteno 1090 riječi, odnosno da 141 naslov ima korišteno 1937 riječi.

Kod analiziranog 301 naslova magistarskih radova raspon riječi u naslovu kretao se od dvije do dvadesetosam riječi. Tri naslova imali su samo dvije riječi. To su ovi naslovi:

- Pedagoška dokumentacija,
- Patentne informacije i
- Standardizacija programiranja.

Najdulji naslov imo je dvadesetosam riječi, a glasio je: Bibliotečna građa knjižnice Centra za usmjereno obrazovanje "Braća Ribar" u Osijeku i njena uloga u ostvarivanju odgojno- obrazovnih i kulturnih zadataka- u prošlosti, danas i u narednom razdoblju.

U pogledu broja riječi, u naslovu, što se tiče znanstvenih i stručnih radova, literatura prporuča "... da naslov članka znanstvenoistraživačkog karaktera ima otprilike tri do deset riječi".¹³ Mnogi znanstveni i stručni časopisi, nadalje, ograničavaju duljinu naslova, najčešće na 10-15 riječi ili do 50 slova, računajući i prazna slova mjesta između riječi.¹⁴

Odabiranje naslova, kao i riječi i njihovog broja, očito je jedan vrlo kompliciran i odgovoran zadatak kojem treba uvijek posvetiti dovoljno pozornosti. Kratki naslovi suviše uopćavaju temu, a dugi naslovi, često zamaraju čitaoca i zamagljuju temu.

VI.

U zaključnim razmatranjima naznačimo da je u analizu naslova uzet 301 magistarski rad iz područja informacijskih znanost. Statistička distribucija naslova prema broju riječi pokazuje da apsolutno i relativno najveći broj naslova ima između 9 i 10 riječi u prosjeku (\bar{x} , M, M₀). Postoje, isto tako, značajna statistička odstupanja broja riječi po pojedinim

12 Martić, L.J.: Matematičke metode za ekonomske analize, I. svezak, str. 174.

13 Mimica, M. M.: Uvod u medicinska istraživanja, str. 104.

14 Žugaj, M.: Osnove znanstvenog i stručnog rada, str. 398.

naslovima od prosječnog broja riječi (σ , V , I_Q , V_Q). Distribucija naslova prema broju riječi vrlo je pozitivno asimetrična i ima šiljatiji vrh od normalne distribucije (α_3 , α_4).

Ekonometrijska analiza distribucije naslova prema broju riječi pokazuje da od ukupnog broja naslova, njih 47% veže 64% ukupnog broja upotrijebljenih riječi. To drugim riječima pokazuje da 141 naslov (magistarski rad) ima 1937 riječi. Indeks koncentracije upućuje na činjenicu da je pretežan broj naslova analiziranih magistarskih radova s manjim brojem riječi. Od dvije do trinaest riječi ima 247 naslova ili njih 82,05%.

Izvedena analiza, izuzmu li se prisutni ekstremi, pokazuje u pogledu broja riječi naslova magistarskih radova da je broj riječi u skladu s određenim teoretskim spoznajama. O tome govore i neki citirani radovi, kao i izračunate srednje vrijednosti.

LITERATURA:

1. Doubtfire, D.: Kreativno pisanje, "Kosinj", Zagreb, 1991.
2. Jokanović, V., Kalender, F., Popović, E., Stojanović, M.: Bibliotekarski leksikon, "Nolit", Beograd, 1984.
3. ... Leksikon novinarstva, "Savremena administracija", Beograd, 1979.
4. Martić, L.J.: Matematičke metode za ekonomske analize, I. svezak, "Narodne novine", Zagreb, 1979.
5. Milovanović, M. M.: Pisanje, uređivanje i štampanje, "Tehnička knjiga", Beograd, 1979.
6. Mimica, M. M.: Uvod u medicinska istraživanja, "Školska knjiga", Zagreb, 1981.
7. Podunavac-Škvorc, B.: Bibliografija magistarskih radova iz područja bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti obranjenih na Sveučilištu u Zagrebu: 1966-1981., Informatologia Yugoslavica 13 (1-4) 21-25 (1981).
8. Rajnberg, S. A.: Metodika i tehnika naučnog rada, Drugo izdanje, "Medicinska knjiga", Beograd, 1949.
9. Salitrežić, T., Žugaj, M.: Uvod u znanstvenoistraživački rad, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, 1977.
10. Sarić, M.: Opšti principi naučnog rada, "Naučna knjiga", Beograd, 1985.
11. Silobrčić, V.: Znanstveno djelo, "JUMENA", Zagreb, 1983.
12. Šamić, M.: Kako nastaje naučno djelo, Četvrto izdanje, "Svjetlost", Sarajevo, 1977.
13. ... Zakon o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, "Narodne novine", broj 14/1986., Zagreb
14. Žugaj, M.: Osnove znanstvenog i stručnog rada, RO "Zagreb", Samobor, 1989.

Primljeno: 1991-07-15

Žugaj M., Bojanić M., Kosić T. Titelanalyse der Magisterarbeiten auf dem Gebiet der Informationswissenschaften

ZUSAMMENFASSUNG

Mit Hilfe der statistischen und ökonometrischen Analyse wurden 301 Titel der Magisterarbeiten auf dem Gebiet der Informationswissenschaften erfasst. Die Ergebnisse der Analyse zeigen, dass die durchschnittliche Zahl der Wörter der analysierten Titel mit den theoretischen Erkenntnissen übereinstimmt. Die analysierten Titel hatten von mindestens zwei bis höchstens achtundzwanzig Wörter. Die durchschnittliche Zahl der Wörter war $M=M_0=9$, bzw. $\bar{x}=10$.

(Prijevod: Vesna Šimunić)